

บทที่ 6

สรุปและอภิปรายผล

เนื้อหาในบทนี้ ประกอบด้วย การสรุปผลการศึกษา การพิสูจน์สมมติฐานของการศึกษา การอภิปรายผลการศึกษาโดยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรในเขตชานเมือง กรณีศึกษา: อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) ศึกษากระบวนการเกษตรและการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 2) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตร และ 3) การศึกษาวิธีการปรับตัวของเกษตรกรภายใต้อิทธิพลการขยายตัวของเมือง และเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของพื้นที่เกษตรในเขตชานเมือง โดยมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

6.1.1 ระบบเกษตรและรูปแบบการใช้ที่ดิน

ระบบเกษตรที่ปรากฏในพื้นที่อำเภอบางบัวทองในทั้งสามช่วงเวลาของการศึกษา ได้แก่ ก่อนพ.ศ. 2539 พ.ศ. 2539-2545 และพ.ศ. 2546-2554 คือ ระบบเกษตรแบบการค้า ซึ่งเปลี่ยนแปลงมาจากระบบเกษตรแบบกึ่งยังชีพกึ่งการค้าในอดีต ในช่วงที่เกษตรกรทำการเกษตรแบบกึ่งยังชีพกึ่งการค้า นั้น มีการแบ่งผลผลิตทางการเกษตรส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้บริโภคภายในครัวเรือน และอีกส่วนหนึ่งขายให้กับตลาด แต่จากความต้องการสินค้าทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นผลตอบแทนเป็นเงิน ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบการค้าเพียงอย่างเดียว โดยเน้นการผลิตให้ได้ปริมาณมากที่สุดและจำหน่ายผลผลิตทั้งหมดให้แก่ตลาด

รูปแบบการใช้ที่ดินที่ปรากฏสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ การใช้ที่ดินแบบชนบทและการใช้ที่ดินแบบเมือง โดยในช่วงแรกพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบางบัวทองเป็นการใช้ที่ดินแบบชนบท คิดเป็นร้อยละ 76.54 ประกอบด้วย ที่นา (ร้อยละ 62.76) สวนผัก (ร้อยละ 6.97) สวนไม้ผล (ร้อยละ 4.74) และแหล่งน้ำ (ร้อยละ 2.07) โดยที่นามีลักษณะกระจายตัวไปทั่วทั้งพื้นที่ศึกษา ในขณะที่สวนผักและสวนไม้ผลมีการกระจุกตัวเป็นแนวยาวไปตามคลองสายต่างๆ ส่วนการใช้ที่ดินแบบเมือง คิดเป็นร้อยละ 23.46 ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยผสมไม้ผล อาคารพาณิชย์

การค้าการบริการ อุตสาหกรรม สถานข้าราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน ที่รอใช้ประโยชน์ และที่จัดสรร โดยการใช้ที่ดินแบบเมืองมีทั้งส่วนที่การกระจุกตัวอยู่บริเวณใกล้กับตลาดบางบัวทองซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการบริการของอำเภอ และกระจายตัวไปตามถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนบางกรวย-ไทรน้อย และถนนคลังชั้น-สุพรรณบุรี

ในช่วงที่สองพบว่า การใช้ที่ดินทางการเกษตรมีพื้นที่ลดลงเหลือร้อยละ 49.20 โดยพื้นที่ทางการเกษตรทั้ง 3 ประเภทยังมีปรากฏให้เห็นแต่มีสัดส่วนลดลง โดยพื้นที่นาเหลือร้อยละ 39.55 พื้นที่สวนผักเหลือร้อยละ 3.89 พื้นที่สวนไม้ผลเหลือร้อยละ 3.64 ส่วนแหล่งน้ำมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.12 เนื่องจากมีการขุดคลองประปาผ่านเข้ามาในอำเภอ พื้นที่เมืองมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50.80 โดยการใช้ที่ดินแบบเมืองทุกประเภทมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นยกเว้นที่อยู่ผสมไม้ผล ในช่วงนี้พบการใช้ที่ดินประเภทคลังสินค้าเพิ่มขึ้นมาอีกประเภทหนึ่ง การใช้ที่ดินแบบเมืองกระจายตัวหนาแน่นและปะปนกันมากขึ้นตามแนวถนนบางกรวย-ไทรน้อย และมีการกระจายตัวไปตามถนนสายหลักเส้นทางอื่นเพิ่มขึ้น ได้แก่ ถนนกาญจนาภิเษก ถนนรัตนวิบูลย์ ถนนบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ถนนบางบัวทอง-บางคูวัด และถนนบางไผ่-หนองเพรางาย

สำหรับในช่วงที่สามพบว่า พื้นที่ทางการเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงร้อยละ 40.29 การใช้ที่ดินทางการเกษตรทั้ง 3 ประเภทยังคงมีปรากฏให้เห็น แต่ก็มีสัดส่วนพื้นที่ลดลงจากช่วงเวลาก่อนหน้า โดยที่นามีสัดส่วนพื้นที่ร้อยละ 31.95 สวนผักมีสัดส่วนพื้นที่ร้อยละ 2.93 และสวนไม้ผลมีสัดส่วนพื้นที่ร้อยละ 3.29 ส่วนการใช้ที่ดินแบบเมืองยังคงมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 59.71 เช่นเดียวกับช่วงเวลาก่อนหน้าที่ประเภทการใช้ที่ดินแบบเมืองทุกประเภทมีสัดส่วนพื้นที่เพิ่มขึ้น และยังคงมีการกระจายตัวไปตามถนนสายหลัก โดยการแทรกตัวเข้าไปแทนที่พื้นที่เกษตรดั้งเดิม ทำให้เกิดความหลากหลายของประเภทการใช้ที่ดินแบบเมืองตามเส้นทางถนนเพิ่มขึ้น

ลักษณะการขยายตัวของการใช้ที่ดินมีความสัมพันธ์กับเส้นทางถนนและลำคลองตามลักษณะทำเลที่ตั้งของการใช้ที่ดิน แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นการใช้ที่ดินที่กระจุกตัวเป็นแนวยาวไปตามคลอง ได้แก่ ที่อยู่ทั่วไป ที่อยู่ผสม ไม้ผล สวนผัก และสวน ไม้ผล ซึ่งที่อยู่อาศัยที่พบกระจุกตัวเป็นแนวยาวไปตามคลองดังกล่าว เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ในอดีต กลุ่มที่สอง การใช้ที่ดินที่กระจุกตัวเป็นแนวยาวไปตามถนนสายหลัก ได้แก่ ที่อยู่ทั่วไป บ้านจัดสรร อุตสาหกรรม การค้าการบริการ ที่รอใช้ประโยชน์ และที่จัดสรร กลุ่มที่สามเป็นการใช้ที่ดินที่กระจุกตัวเป็นกลุ่มอยู่บนถนนสายหลัก ได้แก่ อาคารพาณิชย์ คลังสินค้า และสถานข้าราชการ และกลุ่มที่สี่เป็นการใช้ที่ดินที่กระจุกกระจายทั่วทั้งพื้นที่ศึกษาและแทรกตัวอยู่ในชุมชน ได้แก่ ที่นา สถานศึกษา และศาสนสถาน

6.1.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตร

จากการซ้อนทับข้อมูลเชิงพื้นที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่า ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2534-2545 สวนไม้ผลเป็นการใช้ที่ดินทางการเกษตรที่มีสัดส่วนลดลงมากที่สุด ร้อยละ 62.12 รองลงมาคือ สวนผักร้อยละ 61.32 และที่นาร้อยละ 38.76 โดยสวนไม้ผลส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 29.18) และที่ว่างเปล่า (ร้อยละ 22.30) ในขณะที่สวนผักส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงเป็นที่ว่างเปล่า (ร้อยละ 35.50) และที่นาเปลี่ยนแปลงเป็นที่ว่างเปล่า (ร้อยละ 18.17) และที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 14.65) ส่วนในช่วงพ.ศ. 2545-4554 สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรมีความแตกต่างจากในช่วงแรก กล่าวคือ สวนผักกลายเป็นประเภทการใช้ที่ดินทางการเกษตรที่มีสัดส่วนลดลงมากที่สุดร้อยละ 24.95 รองลงมา คือ ที่นาร้อยละ 19.67 และสวนไม้ผลกลายเป็นประเภทการเกษตรที่มีสัดส่วนลดลงน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 9.57 โดยในช่วงเวลานี้พื้นที่ทางการเกษตรทั้ง 3 ประเภทมีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ว่างเปล่าในสัดส่วนที่มากที่สุด

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรทั้ง 3 ประเภทในทั้งสองช่วงเวลา มีลักษณะคล้ายกัน แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) พื้นที่ทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองโดยตรง เมื่อเกษตรกรขายที่ดินให้กับนักลงทุนนำไปใช้ก่อสร้างการใช้ที่ดินแบบเมือง และ 2) พื้นที่ทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นที่รอใช้ประโยชน์ก่อนจะเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองในภายหลัง สำหรับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ที่ดินทางการเกษตรถูกขายให้กับนายทุนหรือนักเก็งกำไรแล้ว เช่นเดียวกัน เพียงแต่ยังไม่มีการลงทุนดำเนินกิจกรรม ปลอมที่ดินเป็นที่ว่างเหมือนที่ทิ้งร้างเพื่อรอเวลาในการลงทุนหรือการขายต่อ ดังนั้นที่ดินประเภทที่รอใช้ประโยชน์ที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของนายทุนไม่ใช่ของเกษตรกรที่ปล่อยที่ดินเป็นทิ้งร้างไม่ใช่ประโยชน์

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง 1) ที่ตั้งที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร 2) ความสะดวกในการคมนาคมทางถนน เนื่องมาจากในพื้นที่อำเภอบางบัวทองมีโครงข่ายถนนเชื่อมต่อกับทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้การเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครและเดินทางออกสู่ภูมิภาคอื่นมีความสะดวก รวดเร็ว ประกอบกับภายในอำเภอมิโครงข่ายถนนเข้าถึงทุกตำบลและเชื่อมโยงกันหมด พื้นที่ทุกบริเวณของอำเภอจึงมีความสะดวกในการเข้าถึง 3) ที่ดินมีราคาถูก การใช้ที่ดินดั้งเดิมที่เป็นพื้นที่เกษตรมีราคาที่ดินถูกกว่าในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้พื้นที่อำเภอบางบัวทองเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และอุตสาหกรรม เกิดการขยายตัวของบ้านจัดสรร อุตสาหกรรม ร้านค้าและบริการต่างๆ และ 4) มาตรการทางด้านผังเมืองในการควบคุมการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมืองที่มีอยู่ไม่สามารถรักษาพื้นที่เกษตรกรรมไว้ได้

สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับระยะห่างจากเมือง คือ กรุงเทพมหานครและตลาดบางบัวทอง โดยที่ดินทางการเกษตรที่อยู่ใกล้เมืองถูกเปลี่ยนเป็น

การใช้ที่ดินแบบเมืองก่อนที่ดินทางการเกษตรที่มีระยะทางห่างออกไป ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรกับระยะห่างจากถนนพบว่า ความแตกต่างขึ้นอยู่กับประเภทของการใช้ที่ดินแบบเมืองที่จะเกิดขึ้น แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) การใช้ที่ดินแบบเมืองที่อยู่ติดริมถนนสายหลัก ได้แก่ อาคารพาณิชย์และการค้าบริการ ที่ต้องการการเข้าถึงสะดวก และมีผลตอบแทนสูงจึงสามารถซื้อที่ดินติดถนนที่มีราคาแพงได้ และ 2) การใช้ที่ดินแบบเมืองที่อยู่ถัดจากถนนไปเป็นระยะทางหนึ่ง ได้แก่ บ้านจัดสรร อุตสาหกรรม และที่รอใช้ประโยชน์ ที่ต้องการการเข้าถึงได้สะดวกแต่ก็ให้ความสำคัญกับราคาที่ดินที่เป็นต้นทุนในการดำเนินกิจการมากกว่า การขยายตัวของการใช้ที่ดินในกลุ่มนี้จึงพบในบริเวณพื้นที่ที่อยู่ห่างจากถนน แล้วสร้างถนนซอยมาเชื่อมโยงกับถนนสายหลักให้เป็นเส้นทางเข้าออกพื้นที่โครงการ

จังหวัดนนทบุรีมีการประกาศใช้มาตรการทางด้านผังเมืองรวมเพื่อควบคุมการใช้ที่ดินครอบคลุมพื้นที่อำเภอบางบัวทองในพ.ศ. 2548 โดยกำหนดให้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตชนบทและเกษตรกรรม (ร้อยละ 57.52) เพื่อรักษาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำเกษตรของอำเภอไว้ แต่จากปัญหาความล่าช้าทำให้ข้อกำหนดของผังเมืองไม่สอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดินจริงที่ปรากฏในช่วงเวลานั้น ประกอบกับการอนุญาตให้มีการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในเขตชนบทและเกษตรกรรมได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรในเขตชนบทและเกษตรกรรมเป็นที่รอใช้ประโยชน์ และบ้านจัดสรร แสดงให้เห็นว่าข้อกำหนดของผังเมืองรวมจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบันไม่สามารถรักษาพื้นที่ทางการเกษตรไว้ได้ ดังเห็นได้ว่าพื้นที่ทางการเกษตรลดลงแม้ในช่วงเวลาที่มีการประกาศใช้ผังเมืองรวมแล้ว

6.1.3 การปรับตัวของเกษตรกร

เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง มีการเลือกใช้ยุทธศาสตร์และวิธีการปรับตัวหลายวิธีร่วมกัน ยุทธศาสตร์และวิธีการปรับตัวที่เกษตรกรทุกครัวเรือนนำมาใช้ คือ การเพิ่มความเข้มในการผลิต โดยการเพิ่มจำนวนรอบในการทำเกษตรต่อปีให้มากขึ้น การเพิ่มความเข้มในการใช้ปัจจัยการผลิตจำพวกปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีป้องกันหรือกำจัดวัชพืช โรคพืช แมลงศัตรูพืช และการขยายพื้นที่เพาะปลูกโดยการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเพิ่ม ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเครื่องจักรทางการเกษตรเข้ามาช่วยทำงานในแปลงนาและสวนผัก ทำให้เกษตรกรสามารถลดระยะเวลาในการทำเกษตรแต่ละขั้นตอนลง จนสามารถทำการเกษตรได้หลายรอบในหนึ่งปี การใช้ยุทธศาสตร์การหารายได้จากแหล่งอื่นร่วมกับการเสียดสเป็นอีกหนึ่งวิธีที่พบในเกษตรกรทุกประเภท โดยในกลุ่มของชาวนาพบการเป็นแรงงานรับจ้างนอกฟาร์มของตนเองในภาคการเกษตร ในขณะที่ชาวสวนมีการประกอบอาชีพเสริมทางการค้าและการบริการ และชาวสวนไม้ผลใช้วิธีการทำสวนไม้ผลควบคู่ไปกับการทำนา ช่วยให้มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้นและมี

ความหลากหลายของแหล่งที่มาของรายได้ สำหรับยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน พบในกลุ่มของชาวนาและชาวสวนไม้ผล ซึ่งมีที่ดินเป็นของตนเอง โดยการแบ่งขายที่ดินบางส่วน หรือการขายที่ดินทางการเกษตรที่มีราคาแพงแล้วไปซื้อที่ดินที่มีราคาถูกกว่าในจังหวัดใกล้เคียงเพื่อทำการเกษตรแทน หรือการแบ่งที่ดินบางส่วนให้เช่าเพื่อทำกิจการร้านค้าและบริการต่างๆ ซึ่งการปรับตัวด้วยวิธีนี้เป็นผลมาจากการขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่งผลให้ที่ดินทางการเกษตรมีราคาเพิ่มขึ้นจากเดิมหลายเท่าตัว เกษตรกรจึงใช้ประโยชน์จากโอกาสดังกล่าวในการเพิ่มรายได้และความมั่นคงให้กับครัวเรือน

สำหรับเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของพื้นที่เกษตรในพื้นที่อำเภอบางบัวทองนั้น พบว่ามีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ รายได้หรือผลตอบแทนจากการทำการเกษตร การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทักษะและความชำนาญของเกษตรกร และความต้องการในการเก็บที่ดินเพื่อไว้เป็นมรดกให้กับลูกหลานในอนาคต

6.2 การพิสูจน์สมมติฐาน

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรในเขตชานเมือง: กรณีศึกษาอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ข้อ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองที่มีสัดส่วนมากที่สุดในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง คือ พื้นที่ทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นบ้านจัดสรร พบว่าสมมติฐานในข้อนี้เป็นจริง โดยเมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองที่เกิดขึ้น พบว่าการเปลี่ยนแปลงที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ พื้นที่ทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นที่รอใช้ประโยชน์ และพื้นที่ทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นบ้านจัดสรร ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นที่รอใช้ประโยชน์มีสัดส่วนมากที่สุด แต่ต้องไม่ลืมว่าที่รอใช้ประโยชน์เป็นการใช้ที่ดินที่ยังไม่สิ้นสุด เพียงแต่รอเวลาในการเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินในกิจกรรมของเมืองประเภทอื่นๆ และจากลักษณะการใช้ที่ดินพบว่าที่รอใช้ประโยชน์มักเป็นที่ดินที่อยู่ติดกับบ้านจัดสรร หรือก็คือที่ดินที่จะรองรับการขยายตัวของโครงการบ้านจัดสรรในอนาคต ประกอบกับนโยบายในการพัฒนาเมืองที่กำหนดให้จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวในด้านที่อยู่อาศัย ส่งผลให้ข้อกำหนดของผังเมืองรวมอนุญาตให้มีการจัดสรรที่ดินในเขตชนบทและเกษตรกรรมได้ ดังนั้นพื้นที่อำเภอบางบัวทองจึงเป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มการขยายตัวของกิจกรรมของเมืองประเภทบ้านจัดสรรมากกว่ากิจกรรมของเมืองประเภทอื่น

ตามสมมติฐานข้อ 2) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง เริ่มจากบริเวณใกล้ใจกลางเมืองก่อนแล้วจึงขยายออกไปสู่พื้นที่รอบนอก โดยสัมพันธ์กับการพัฒนาเส้นทางถนน ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน คือ การเปลี่ยนแปลง

การใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองในช่วงแรก que ปรากฏในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง คือ บ้านจัดสรร ซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดบางบัวทอง ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการค้าและบริการของเมือง เมื่อมีการพัฒนาเส้นทางถนนทั้งการตัดถนนใหม่และการขยายถนนเดิมที่มีอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการเข้าถึงพื้นที่ได้มากขึ้น เกิดการเคลื่อนย้ายของบ้านจัดสรร การค้าบริการ คลังสินค้า อุตสาหกรรม ออกจากบริเวณศูนย์กลางทางการค้าและบริการเข้าไปบริเวณพื้นที่ ตอนในของอำเภอตามแนวถนนมากขึ้น เพราะการพัฒนาโครงข่ายถนนที่เชื่อมโยงจากถนน สายหลัก ทำให้ระยะทางไม่เป็นปัญหาในการเดินทางอีกต่อไป ซึ่งการใช้ที่ดินแบบเมืองที่เกิดขึ้น นั้นเป็นการบุกรุกและแทรกตัวแทนที่พื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม

6.3 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรในเขตชานเมือง: กรณีศึกษาอำเภอ บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีประเด็นพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประเด็น คือ 1) ระบบเกษตรและการใช้ที่ดินในเขตชานเมือง 2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทาง เกษตรในเขตชานเมือง และ 3) การปรับตัวของเกษตรกรในเขตชานเมือง

6.3.1 ระบบเกษตรและการใช้ที่ดินในเขตชานเมือง

การเจริญเติบโตกลายเป็นเมืองมหานครขนาดใหญ่ของกรุงเทพมหานคร ส่งผลกระทบ ต่อพื้นที่โดยรอบ รวมถึงพื้นที่อำเภอบางบัวทองที่ต้องกลายเป็นพื้นที่ชานเมืองที่ต้องรองรับการ ขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับความหมายของพื้นที่ชานเมืองที่เสนอโดย Dobriner (1958) และ Schmore (1958) การเป็นพื้นที่ชานเมืองที่อยู่ใกล้เมืองขนาดใหญ่ ทำให้ระบบการเกษตร ในอำเภอบางบัวทองมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเกษตรกึ่งยังชีพกึ่งการค้าไปสู่ระบบการเกษตร แบบการค้าเพียงอย่างเดียว โดยมีเป้าหมายในการทำการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก ผลผลิตทาง การเกษตรทั้งหมดจึงถูกนำไปขายให้แก่ตลาด ระบบการเกษตรแบบนี้พบในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง โดยเกษตรกรเน้นการผลิตให้ได้ปริมาณมากตามความต้องการของตลาด มีการนำเอาเทคโนโลยี ทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการทำการเกษตร และยังสอดคล้องกับลักษณะการทำ การเกษตรในเขตชานเมืองที่ Ilbery and Bowler (1999) ได้เสนอไว้ อิทธิพลการขยายตัวของเมืองจึง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรแบบกึ่งยังชีพไปเป็นระบบเกษตรเพื่อการค้าที่เน้น การผลิตให้ได้ปริมาณมาก สอดคล้องกับพฤติกรรมของเกษตรกรในการศึกษาของ วิทยา เต่าสา (2552) และขรรค์ชัย วัลลโภดม (2538) เช่นเดียวกัน

การใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอบางบัวทองมีการปะปนกันระหว่างการใช้ที่ดินทางการเกษตร กับการใช้ที่ดินแบบเมือง โดยการใช้ที่ดินดั้งเดิมของพื้นที่เป็นการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นหลัก

เมื่อมีการขยายตัวของเมืองเข้ามาในพื้นที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกิจกรรมของเมืองเข้ามาแทนที่พื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม การใช้ที่ดินทางการเกษตรมีพื้นที่ลดลงในขณะที่การใช้ที่ดินในกิจกรรมของเมืองมีพื้นที่เพิ่มขึ้น ปรากฏการณ์เช่นนี้พบเช่นเดียวกับการศึกษาของ ชัชชัย ปลอดภัย (2530) ฤดีกร ทับทิมทอง (2536) วรรณญา แตรวิจิตร (2538) สุรรัตน์ ณ นคร (2526) ในเขตหนองจอก เขตราชวัตรบูรณะ เขตประเวศ และเขตหนองแขม ในพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครมาก่อนที่จะมีการขยายตัวของเมืองเข้ามาแล้วกลายเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมืองมหานครในที่สุด นอกจากนี้พื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครแล้ว การใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทองยังมีลักษณะสอดคล้องและใกล้เคียงกับการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองเชียงใหม่-แม่โจ้ และชานเมืองเชียงใหม่ด้านทิศใต้จากการศึกษาของปนัดดา พาณิชยพันธุ์ (2554) และฉันทฐพงศ์ วรรณวิจิตร (2548) แต่อำเภอบางบัวทองสะท้อนอิทธิพลการขยายตัวของเมืองในระยะปัจจุบันที่มีการขยายตัวออกสู่พื้นที่เกษตรกรรมรอบกรุงเทพมหานครมากกว่าในอดีต แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่มากกว่าในอดีต และหากยังไม่มีการมาตรการเพื่อชะลอปรากฏการณ์นี้ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมชั้นดีสูญหายไปจนหมดในที่สุด

6.3.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรในเขตชานเมือง

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวของกิจการอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ ทำให้เกิดความต้องการที่ดินเพื่อนำมาใช้รองรับการขยายตัวของเมือง แต่ในพื้นที่เมืองเดิมมีการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ อย่างหนาแน่นอยู่แล้ว กิจกรรมที่เกิดขึ้นใหม่จึงไม่สามารถแทรกตัวเข้าไปได้ ประกอบกับที่ดินในเมืองที่มีราคาสูงทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง ดังนั้นเมื่อไม่สามารถแข่งขันกับราคาที่ดินในเมืองได้ กิจกรรมที่เกิดขึ้นใหม่จึงมีการขยายตัวออกไปสู่พื้นที่รอบนอกในบริเวณที่ว่างโดยรอบซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งราคาที่ดินยังถูกกว่าพื้นที่เมืองและมีพื้นที่ว่างจำนวนมากที่สามารถรองรับโครงการขนาดใหญ่ได้ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกิจกรรมประเภทต่างๆ จากบริเวณศูนย์กลางเมืองออกไปสู่เขตชานเมือง การเคลื่อนย้ายของกิจกรรมของเมืองเข้ามาในอำเภอบางบัวทองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินของเมือง พื้นที่ทางการเกษตรไม่สามารถต้านทานการขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นได้ ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่การเกษตรที่มีศักยภาพในการทำเกษตร สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัชชัย ปลอดภัย (2530) ฤดีกร ทับทิมทอง (2536) วรรณญา แตรวิจิตร (2538) สุรรัตน์ ณ นคร (2526) พรนิภา อ่อนเกิด (2550) พันธวัศ สัมพันธ์พานิช (2541) ศรีกฤษฎาภรณ์ พิบูลย์ (2537) ปนัดดา พาณิชยพันธุ์ (2554) และฉันทฐพงศ์ วรรณวิจิตร (2548)

สำหรับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ พื้นที่ทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยประเภทบ้านจัดสรร เนื่องจากอำเภอบางบัวทองมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้

กับกรุงเทพมหานครในระยะทางที่สามารถเดินทางแบบเข้าไป-เย็นกลับได้ ดังนั้นอำเภอบางบัวทอง จึงเหมาะสมต่อการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ไม่สามารถซื้อที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครได้ เนื่องจากที่ดินมีราคาสูง ศักยภาพในการตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว ส่งผลให้มีการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยของโครงการบ้านจัดสรรต่างๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าพื้นที่ชานเมืองที่อยู่ใกล้กับเมืองขนาดใหญ่ พื้นที่ทางการเกษตร ถูกเปลี่ยนเป็นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่อพยพเข้ามาทำงานในเมือง ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรที่ปรากฏในการศึกษาของ ชัชชัย ปลอดดี (2530) พรนิภา อ่อนเกิด (2550) พันธวิศ สัมพันธ์พานิช (2541) วรัญญา แตรวิจิตร (2538) ศรีกฤษณาภรณ์ พิบูลย์ (2537) และสุวีรัตน์ ฦ นกร (2526)

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง คือ 1) ระยะทางที่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ 2) การสร้างถนนและการปรับปรุงถนน ช่วยเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึง ทำให้พื้นที่ทางการเกษตรที่อยู่บริเวณตอนในของอำเภอสามารถเข้าถึงได้ด้วยรถยนต์ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองเกิดขึ้นตามแนวถนนสายหลักในพื้นที่ก่อนแล้วขยายตัวออกสู่พื้นที่ใกล้เคียงด้านอื่น เนื่องจากกิจกรรมของเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ต้องการการเข้าถึงสะดวก 3) การใช้ที่ดินดั้งเดิมของอำเภอส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่มีราคาที่ดินถูกกว่าที่ดินในเขตเมือง ช่วยลดต้นทุนในการลงทุนลง และ 4) ผังเมืองรวมที่ใช้ควบคุมการใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทองไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมการขยายตัวของเมืองและรักษาพื้นที่ทางการเกษตรไว้ได้

6.3.3 การปรับตัวของเกษตรกรในเขตชานเมือง

เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางบัวทองมีการใช้ยุทธศาสตร์และวิธีการปรับตัวที่หลากหลายร่วมกันเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยยุทธศาสตร์และวิธีการปรับตัวที่นิยมนำมาใช้ในเกษตรกรทุกครัวเรือน คือ การเพิ่มความเข้มในการผลิต ซึ่งประกอบด้วย การเพิ่มความถี่หรือจำนวนรอบในการทำการเกษตรต่อปีให้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ประคอง เอี่ยมศิริ (2537) การเพิ่มความเข้มในการใช้ปัจจัยนำเข้าต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องจักรกล ปุ๋ย และสารเคมีเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตเป็นวิธีการเช่นเดียวกับที่พบในการศึกษาของ สิริพันธ์ เศรษฐตระกูล (2550) และรัชฎา โสธนะ (2546) และวิธีการขยายพื้นที่เพาะปลูกโดยการเช่าที่ดินที่ถูกปล่อยทิ้งร้างมาใช้ในการทำการเกษตรพบเช่นเดียวกันในการศึกษาของ พิทักษ์ วิทยุชระนันท์ (2548) และวราพงศ์ นิลศิริ (2533)

สำหรับวิธีการปรับตัวโดยการเปลี่ยนรูปแบบในการทำการเกษตรจากการทำการเกษตรประเภทหนึ่งแล้วเปลี่ยนไปทำการเกษตรอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ การเปลี่ยนจากการทำนาไปทำสวนไม้ผล ที่พบในการศึกษาของ ภาณุพงศ์ บรรเทาทุกข์ (2546) มัทนา อินไชย (2543) และสิริพันธ์ เชนฐตระกูล (2550) หรือการเปลี่ยนจากการทำนาไปเป็นทำสวนผัก ที่พบในการศึกษาของ มัทนา ทิพย์วาริรมย์ (2545) หรือการเปลี่ยนจากการทำสวนไม้ผลไปเพาะและขยายพันธุ์ไม้เพื่อจำหน่าย ดังเช่นที่พบในการศึกษาของ ญาณี สรประไพ (2538) หรือการเปลี่ยนจากการทำนามาเป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่พบในการศึกษาของ ปาริชาติ อ่อนทิมวงศ์ (2544) นั้น ปรากฏว่าไม่พบวิธีการปรับตัวในลักษณะนี้ในอำเภอบางบัวทอง เนื่องจากการทำการเกษตรในรูปแบบเดิมยังสามารถให้ผลตอบแทนเพียงพอต่อการดำรงชีวิต เกษตรกรจึงไม่อยากจะเสี่ยงในการปลูกพืชที่ไม่มีความคุ้นเคยไม่เคยทำมาก่อน ซึ่งเกษตรกรยังไม่มีทักษะและความชำนาญในการทำการเกษตรรูปแบบใหม่

สำหรับยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนเพื่อใช้ในการทำการเกษตรและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยการแบ่งขายที่ดินทางการเกษตรบางส่วนที่มีราคาสูงให้กับนายทุนเพื่อเป็นการรับประกันความมั่นคงทางการเงินในอนาคตที่พบในอำเภอบางบัวทอง เป็นวิธีการปรับตัวที่พบในการศึกษาของ ธนาศรี สัมพันธ์รักษ์ (2546) เช่นเดียวกัน เป็นการใช้จ่ายประโยชน์ที่มาจากการขายตัวของเมืองที่เกิดขึ้น ความต้องการที่ดินที่ส่งผลให้ที่ดินทางการเกษตรมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ที่ดินทางการเกษตรจึงกลายเป็นทุนที่เกษตรกรสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งการปรับตัวด้วยวิธีนี้นอกจากเกษตรกรจะได้รับเงินทุนเพื่อใช้ต่อไปในอนาคตแล้ว เกษตรกรก็รักษาที่ดินเพื่อทำการเกษตรต่อไปได้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือเกษตรกรต้องมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และมีที่ดินหลายแปลงหรือมีที่ดินหลายไร่มากพอที่จะแบ่งขายบางส่วนได้

ยุทธศาสตร์การสร้างความหลากหลายทางรายได้ โดยการเพิ่มรายได้จากอาชีพอื่นๆ เป็นวิธีการปรับตัวที่เกษตรกรอำเภอบางบัวทองนำมาใช้เช่นเดียวกัน คือ การเป็นแรงงานรับจ้างนอกฟาร์มตนเองในภาคการเกษตร และการประกอบอาชีพเสริมนอกภาคการเกษตร โดยใช้เวลาในช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร แต่มีความแตกต่างจากที่พบในการศึกษาของ เดโช ไชยเทพ (2539) ที่เกษตรกรไปรับงานหัตถกรรมมาทำที่บ้าน เพราะเกษตรกรในอำเภอบางบัวทองสามารถประกอบอาชีพได้มากกว่า ด้วยการทำงานรับจ้างในภาคการเกษตรควบคู่ไปกับการทำงานในฟาร์มของตนเอง

สำหรับวิธีการปรับตัวของชาวผักโดยการปลูกผักอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิต ซึ่งมีราคาในการจำหน่ายสูงกว่าผักที่มีการใช้สารเคมี เพื่อตอบสนองต่อลูกค้าที่ใส่ใจในเรื่องสุขภาพ และมีกำลังซื้อในเขตเมืองที่พบในการศึกษาของ พิจักษณ์ หิฎฐิระนันท์ (2548) ไม่พบวิธีการปรับตัวดังกล่าวในเกษตรกรชาวสวนผักของอำเภอบางบัวทอง เนื่องจากตลาดที่เป็นแหล่งรับซื้อผักของเกษตรกรนั้น ไม่ใช่ตลาดที่รับซื้อผักอินทรีย์ไปจำหน่าย ดังนั้นหากเกษตรกรเปลี่ยนมาปลูกผักอินทรีย์แทนการปลูกผักแบบการค้า เกษตรกรมีปัญหาในการหาตลาดแหล่งใหม่มารองรับผลผลิต

ความเสี่ยงจากความไม่รู้และการไม่มีประสบการณ์ ชาวสวนผักในอำเภอบางบัวทองจึงยังทำการเกษตรในรูปแบบเดิม

6.4 ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคของการศึกษา

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง มีข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค คือ

- 1) พื้นที่ศึกษาประสบปัญหาอุทกภัยในช่วงปลายปี 2554 ไม่สามารถลงพื้นที่และเก็บข้อมูลภาคสนามได้ ทำให้การวิเคราะห์และเขียนวิทยานิพนธ์ล่าช้ากว่ากำหนดเวลาเดิม
- 2) พื้นที่ศึกษามีขนาดใหญ่ ต้องใช้เวลานานในการศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินโดยการถ่ายภาพถ่ายทางอากาศและภาพถ่ายดาวเทียม และการซ้อนทับข้อมูลการใช้ที่ดินในแต่ละช่วงเวลารวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ทำได้ไม่ได้กระจายสม่ำเสมอทั่วทั้งพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดและความไม่สะดวกในด้านการเดินทาง
- 3) ข้อมูลของหน่วยงานราชการที่มีการจัดเก็บไว้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา บางข้อมูลไม่มีการจัดเก็บไว้ และบางข้อมูลมีการจัดเก็บไว้เฉพาะที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีข้อมูลย้อนหลัง ต้องใช้วิธีสำรวจภาคสนามแทน
- 4) การใช้ที่ดินในพื้นที่ชานเมือง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การเก็บข้อมูลภาคสนามไม่สามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
- 5) การสัมภาษณ์ไม่ได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร และหน่วยงานราชการบางแห่ง ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบตามที่ต้องการ

6.5 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชานเมือง ดังนี้

6.5.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

หากมีการศึกษาในครั้งต่อไป หรือมีผู้สนใจในการศึกษาประเด็นที่ใกล้เคียงกัน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีขนาดเล็กลง โดยอาจเป็นพิจารณาในระดับตำบล หรือการศึกษาตามแนวเส้นทางคมนาคมสายหลักที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินหลากหลาย เพื่อให้สามารถศึกษาลงลึกได้ในรายละเอียด

2) การศึกษาการใช้ที่ดินในเขตชานเมือง ควรมีการศึกษาโดยใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมหรือข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศที่ตรงกับช่วงเวลาที่ต้องการการศึกษา ร่วมกับการสำรวจข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ชานเมืองที่มีอิทธิพลจากการขยายตัวของเมืองจะเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว

3) การเก็บข้อมูลทางสถิติของหน่วยงานต่างๆ ยังไม่ครอบคลุมในทุกประเด็น ไม่ครบถ้วนในทุกช่วงเวลา และยังไม่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นในการศึกษาที่ต้องการการเปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละช่วงเวลา ควรมีการตรวจสอบความพร้อมของข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการวิเคราะห์เสียก่อน

4) ในการศึกษาครั้งต่อไปประเด็นที่มีความน่าสนใจ คือ การศึกษาการขยายตัวของเมืองเข้ามาในพื้นที่ชานเมืองบริเวณอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว เพื่อจะได้ทราบถึงกระบวนการและปัจจัยสนับสนุนต่างๆ ที่ผลักดันให้เกิดการขยายตัวของบ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการค้าบริการที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาในการวางแผนเพื่อจัดการกับสถานการณ์การขยายตัวของเมืองในเขตชานเมืองที่จะยังมีปรากฏอีกหลายพื้นที่

6.5.2 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชานเมือง มีดังนี้

การสูญเสียพื้นที่เกษตรในเขตชานเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) แก้ไขการให้นิยามความหมายของพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมตามข้อกำหนดของผังเมืองรวมจังหวัดนนทบุรี โดยการแยกที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม

2) ยกเลิกการอนุญาตการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในเขตชนบทและเกษตรกรรม เพื่อป้องกันการขยายตัวที่อยู่อาศัยประเภทหมู่บ้านจัดสรรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง

3) ภายหลังการยกเลิกการอนุญาตจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ต้องมีการควบคุมการใช้ที่ดินในเขตชนบทและเกษตรกรรมให้เป็นไปตามข้อกำหนด เพื่อให้บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่เพื่อการทำการเกษตรอย่างแท้จริง

4) มีมาตรการในการส่งเสริมให้เกษตรกรในเขตชานเมืองยังคงสามารถทำการเกษตรอยู่ได้

5) เพิ่มค่าใช้จ่ายในกระบวนการที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองให้มีราคาสูง เพื่อป้องกันการเก็งกำไรที่ดินและการสูญเสียที่ดินทางการเกษตร เช่น ภาษีซื้อขายที่ดิน

ปัญหาการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง มีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ลดขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำผังเมืองรวมลง เพื่อให้สามารถประกาศใช้มาตรการทางด้านผังเมืองได้เร็วขึ้น
- 2) มาตรการทางด้านผังเมืองจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสภาพปัจจุบันของพื้นที่
- 3) มีการควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นไปตามข้อกำหนดของผังเมืองอย่างเคร่งครัด
- 4) ควบคุมการสร้างถนนเส้นทางใหม่ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการใช้บริการขนส่งสาธารณะ เพื่อลดปัญหาความแออัดของการจราจรแทนการสร้างถนนหรือการขยายช่องทางจราจร จะช่วยลดการกลายเป็นเมืองใหม่
- 5) ควรมีการกำหนดพื้นที่เกษตรกรรมพิเศษ เพื่อทำการอนุรักษ์พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความเหมาะสมให้คงอยู่ โดยอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว

แนวทางในการให้ช่วยเหลือเกษตรกรในเขตชานเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยีทางการเกษตรที่มีความเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรในการลดต้นทุนในการทำการเกษตรลง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับปุ๋ยเคมีและสารเคมีที่ใช้ในการทำการเกษตร
- 3) มีการกำหนดราคารับซื้อผลผลิตทางการเกษตรขั้นต่ำในระดับที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ ไม่ต้องเสี่ยงกับปัญหาการขาดทุน
- 4) การเข้ามาช่วยเหลือในการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้ ซึ่งกลุ่มสหกรณ์การเกษตรที่อยู่ในปัจจุบันเป็นเพียงการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ ขาดการให้ความร่วมมือของเกษตรกรในท้องถิ่น
- 5) ควรมีการจัดหาตลาดเพื่อรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเป็นช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีตลาดรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนและมั่นคง